

**„Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2007-2015“
koostamisega seoses moodustatud
ümarlaua I kohtumine**

PROTOKOLL nr 1

Tallinn,

7. august 2006

Toimumise koht: Keskkonnaministeerium, Narva mnt 7a, suures saalis I korrusel
Koosoleku algus: kell 15.30
Koosoleku lõpp: kell 17.30

Ümarlauakohtumist juhatas Keskkonnaministeeriumi abiminister Olavi Tammemäe. Protokolli koostasid keskkonnakorralduse asekanstleri referent Kadi Tuul ja keskkonnakorralduse ja -tehnoloogia osakonna peaspetsialist Janne Tamm.

Ümarlaua liikmetest osalesid:

Olavi Tammemäe	-Keskkonnaministeeriumi abiminister, ümarlaua juhataja;
Harry Liiv	-Keskkonnaministeeriumi asekanstler;
Agu Värimäe	-Ida-Virumaa Keskkonateenistuse juhataja kt;
Ago Silde	-Ida-Viru maavanem;
Peep Vassiljev	-Lääne-Viru Omavalitsuste Liit, Sõmeru vallavanem;
Lauri-Indrek Tummeleht	-Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator;
Eha Reitelmann	-Eesti Naisteühenduste Ümarlaua peasekretär;
Taimi Parve	-Rakvere Linnavolikogu liige;
Raivo Heinmets	-Viru-Nigula vallavanem;
Teet Koitjärv	-Tapa abivallavanem;
Andrea Eiche	-Sonda vallavanem;
Aivar Surva	-Mäetaguse vallavanem;
Veikko Luhalaid	-Vaivara vallavanem;
Juhan Aare	-Eesti Kultuurfilm OÜ juhataja.

Lisaks ümarlaua liikmetele osalesid ja esinesid sõnavõtuga:

Anto Raukas	-Eesti Teaduste Akadeemia akadeemik, töögrupi juht;
Valdur Lahtvee	-Säästva Eesti Instituudi juhataja, töögrupi liige;
Rein Raudsep	-Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse ja -tehnoloogia osakonna juhataja, Põlevkivi kasutamise kava komisjoni juht.

Ümarlaua liikmetest puudusid:

Veljo Kingsepp	-Ida-Viru Omavalitsuste Liit, Mäetaguse Vallavolikogu esimees
Elmu Koppelmann	-Tapa Gümnaasiumi direktor
Taavi Nuum	-Eesti Rohelise Liikumise juhatuse esimees
Toomas Trapido	-Eestimaa Looduse Fondi säästva arengu valdkonna juht
Juhan Telgmaa	-Eesti Looduskaitse Seltsi esimees
Lembit Saart	-Tamsalu valla keskkonnaspetsialist

Päevakord:

1. Avasõna - Olavi Tammemäe.
2. Kokkuvõtte ettevalmistustöödest arengukava koostamiseks - Rein Raudsep.

3. Ülevaade arengukava koostajate ees seisvatest ülesannetest - Anto Raukas.
4. Keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessist arengukava koostamisel - Valdur Lahtvee.
5. Sõnavõtt, diskussioon. Põlevkivi arengukava koostamisega seotud ettepanekute tegemine ja küsimuste esitamine komisjonile ja arengukava koostajaile.

PÄEVAKORRAPUNKT 1

Avasõnad ütles Olavi Tammemäe. Ta tutvustas protseduuri reegleid ja päevakava ning andis ülevaate „Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2007-2015“ (edaspidi *põlevkivi arengukava*) seotusest „Kütuse- ja energiamajanduse pikaajalise riikliku arengukavaga aastani 2015“. Tammemäe rõhutas ümarlaua kokkukutsumise eesmärki: kaasata võimalikult palju inimesi ja huvigruppe, keda on huvitanud põlevkivi arengukava koostamine. Vastuseks **Peep Vassiljevi** küsimusele, mis alustel moodustati Põlevkivi kasutamise kava komisjon, andis Tammemäe ülevaate selle komisjoni, töögrupi ja ümarlaua moodustamise põhimõtetest ning koosseisudest.

Anto Raukas pidas vajalikuks selgitada, et kuna on loodud 2 erineva koosseisuga rühma – töögrupp ja komisjon, siis oli algul ebaselgusi loodud töögrupi õigustes ja funktsioonides. Ta ei pidanud kõige optimaalsemaks lahendust, kus komisjon kontrollib pidevalt töögrupi tegevust ja töögrupp peab sellele aru andma.

Omavalitsuste esindajad palusid anda ülevaade senisest tegevusest ning **Taimi Parve** esitas küsimuse, miks Sotsiaalministeeriumi ei ole kaasatud põlevkivi arengukava koostamisse. Tammemäe selgitas, et kuna töögrupis osaleb sotsioloog, siis peaksid sotsiaalsed aspektid saama kajastatud. Sotsiaalministeeriumit teavitati, kuid nad ei näidanud üles huvi osaleda.

Peale lühikest sissejuhatust anti sõna ettekandjatele.

PÄEVAKORRAPUNKT 2

Kokkuvõtte ettevalmistustöödest arengukava koostamiseks.

Ettekanne **Rein Raudsepalt.**

Riigikogu võttis vastu „Kütuse- ja energiamajanduse pikaajalise riikliku arengukava aastani 2015“, mille üheks osaks on põlevkivi arengukava ja selle koostamise tegi Vabariigi Valitsus ülesandeks 3-le ministeeriumile. Algselt oli tähtaeg juba 2005, kuid see lükkus edasi. Vabariigi Valitsuse 13. detsembri 2005. a määrusega nr 302 võeti vastu ka kord, kuidas strateegilisi arengukavasid teha.

Vabariigi Valitsus kiitis 11. juuli 2006. a korraldusega nr 384 heaks keskkonnaministri ettepaneku koostada „**Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2007-2015**“ ning määras põlevkivi arengukava koostamise eest vastutavaks ministeeriumiks Keskkonnaministeeriumi. Väljatöötamisel osalevad veel Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Rahandusministeerium. Põlevkivi arengukava kiidab heaks Vabariigi Valitsus.

Põlevkivi arengukava eesmärgiks on põlevkivi kui riiklikult strateegilise energiaressursi kasutamissuundade määramine, s.h põlevkiviõli ja põlevkivigaasi kasutusvõimaluste hindamine hajutatud energiatootmise printsiibi rakendamisel.

Põlevkivi arengukava koostamise **osapooled on:**

- 1) algataja ja koostamise korraldaja on Keskkonnaministeerium (kontaktisik Rein Raudsep, rein.raudsep@envir.ee, tel 626 2971);
- 2) põlevkivi arengukava koostab Keskkonnaministeeriumi loodud töögrupp (kontaktisik Anto Raukas, anto.raukas@gi.ee, tel 501 1827);

3) keskkonnamõju strateegilist hindamist teeb Valdur Lahtvee (kontaktisik Valdur Lahtvee, valdur.lahtvee@seit.ee, 627 6102).

Paralleelselt põlevkivi arengukava koostamisega toimub selle kava elluviimisega kaasneva **keskkonnamõju strateegiline hindamine** (edaspidi *KSH*). Selle eesmärgid on:

- 1) keskkonnaküsimuste integreerimine riigi energia ja loodusvarade kasutamise poliitikatesse;
  - 2) põlevkivi arengukava kooskõlla viimine Euroopa Liidu ja Eesti keskkonna- ja regionaalarengukavadega;
  - 3) põlevkivi arengukava strateegiliste suundade (stsenaariumite) keskkonnamõjude kaardistamine ja hindamine ning ettepanekute koostamine arengukava realiseerimisega kaasneda võivate negatiivsete keskkonnamõjude vähendamiseks;
  - 4) põlevkivi arengukavas pakutavate tegevuste ning meetmete hindamine keskkonnahoiu seisukohast ja hinnangu andmine keskkonnakaalutlustele;
  - 5) põlevkivi arengukava keskkonnakaitseliste, sotsiaalsete ja majanduslike eesmärkide, piirangute ning meetmete omavahelise kooskõlla hindamine.
- KSH tegemisel antakse ühtlasi hinnang, kas põlevkivi arengukava rakendamisega võib kaasneda piiriülene keskkonnamõju.

Põlevkivi arengukava koostamiseks on moodustatud kolm gruppi:

1) Põlevkivi kasutamise kava **komisjon**.

2) "Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2007-2015" koostamise **töögrupp**

3) **ümarlaud**

1) Asjatundjatest koosnev **Põlevkivi kasutamise kava komisjon** moodustati keskkonnaministri 8. märtsi 2006. a käskkirjaga nr 268 ja täiendati 10. mai 2006. a käskkirjaga nr 573 põlevkivi kasutamise kava koostamisele kaasaaitamiseks ja osapoolte kaasamiseks. Komisjoni tööd korraldab keskkonnakorralduse ja -tehnoloogia osakond. Komisjon on abijõud, kes vaatab üle töögrupi ja ümarlauakohtumiste tulemused ning annab nõu keskkonnaministrile. Põhiküsmused on järgmised: kus, millal, milleks ja kui palju põlevkivi kaevandada. Põlevkivi arengukava koostamiseks vajalikud alusuuringud tellis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, need vaadati läbi ka TA Energeetikanõukogu poolt (juhhib akad. M. Veiderma).

Komisjoni ülesanneteks on:

- põlevkivi kasutamise kava jaoks tellitud vajalike alusuuringute tulemuste läbivaatamine ja ettepanekute tegemine;
- põlevkivi kasutamise kava eelnõu, s.h keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi vahe- ja lõpparuande läbivaatamine ning seisukoha esitamine.

(Komisjoni liikmete nimekiri vt LISA 1.)

2) "Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2007-2015" koostamise **töögrupp** moodustati keskkonnaministri 6. juuli 2006. a käskkirjaga nr 782.

Töögrupi ülesanneteks on:

- "Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2007-2015" koostamine;
- vajadusel arvamuste esitamine strateegilise keskkonnamõju hindamise menetluses;
- 2007.-2010. a rakendusplaani esitamine arengukava juurde.

Töögrupp kaasab vastavalt vajadusele erinevate erialade konsultante ja esitab tööversioonid ning lõpparuande läbivaatamiseks põlevkivi kasutamise kava komisjonile. Rakendusplaan koostatakse neljaks aastaks, selles tuakse välja arengukava etapid (erinevatel etappidel tehtavad ülesanded

koos eelarvega). **Töö täitmise tähtaeg on 01. mai 2007.** Kooskõlastamisele saadetakse tööversioon peaks valmima 1. novembriks 2006.

(Töögrupi liikmete nimekiri vt LISA 1.)

3) Ümarlaud. Erinevate huvirühmade kaasamiseks põlevkivi arengukava koostamise protsessi moodustati keskkonnaministri 20.07.2006. a käskkirjaga nr 847 ümarlaud, mis koguneb põlevkivi arengukava koostamise ajal vähemalt ühe korra kuus alates augustist 2006 kuni arengukava esitamiseni Vabariigi Valitsusele 1. mail 2007.

Ümarlause ülesanded on:

- ümarlause liikmete kaudu avalikkuse kaasamine põlevkivi arengukava koostamise protsessi;
- põlevkivi kasutamise kava komisjoni ja arengukava koostamisega tegeleva töögrupi liikmetelt saadud informatsiooni edastamine avalikkusele;
- põlevkivi arengukava koostamise käigus esitatavate seisukohtade ja probleemide analüüsimine ning töögrupiga konsulteerimine;
- põlevkivi arengukava koostamisega seotud ettepanekute tegemine ja küsimuste esitamine arengukava koostajatele.

(Liikmete nimekiri vt LISA 1.)

Põlevkivi arengukava koostamise aluseks oleva käskkirja, arengukava lähteülesande ning keskkonnamõju strateegilise hindamise programmiga on võimalik tutvuda ajavahemikul 18. juulist kuni 15. augustini 2006 Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse ja -tehnoloogia osakonnas (kontaktisik peaspetsialist Janne Tamm, tel 626 2980, e-post: janne.tamm@envir.ee) või Keskkonnaministeeriumi kodulehel (www.envir.ee)”.

PÄEVAKORRAPUNKT 3

Ülevaade põlevkivi arengukava koostajate ees seisvatest ülesannetest.

Ettekanne **Anto Raukaselt.**

Töögrupp moodustati sõltumatutest inimestest, kes ei ole seotud ei Eesti Energia ega põlevkiviettevõtetega. Vajadusel kaasatakse töösse konsultante. Töögrupp esitab tööversiooni lõpparuandest läbivaatamiseks komisjonile ning komisjon vaatab selle üle, arvestades poliitilisi otsuseid. Poliitilised otsused teeb komisjon, mitte töögrupp. Komisjoni nõudmistele vastavalt on töögrupp kohustatud lõpparuande uuesti üle vaatama. Põlevkivi kaevandamise maht Eestis suureneb, mitte ei vähene. Kui praegu 14 mln t, siis aastaks 2015 on see 18-23 mln t. Aastaks 2015 valmib Narva elektrijaamas 3 plokki.

Ülevaate saamiseks on töögrupp saatnud põlevkiviga seotud ettevõtetele küsimustikud (ASle Kunda Nordic Tsement, ASle Narva Elektrijaamad). Küsimustiku kaudu on võimalik teada saada, kui palju antud ettevõtte põlevkivi kasutab ning kui palju kavatses edaspidi kasutada. Probleem on suurettevõtetega, nt Eesti Energiaga, kes ei oska öelda, palju nad võiksid perspektiivis põlevkivi kasutada.

Põlevkivi arengukava koostamine toimub Vabariigi Valitsuse 13. detsembri 2005. a määruse nr 302 järgi. Aluseks võetakse riigi põlevkiviresurssid – täpsemalt tööstuslik põlevkivivarud (nii aktiivsed kui passiivsed varud). Riigi põlevkiviresurss on väga suur, 7–8 mld t Eesti põlevkivimaardlas ja 2,6 mld t Tapa leiukohas. Varu jaotub tarbe-, reserv- ja prognoosvaruks; aktiivseks ja passiivseks varuks. Aktiivset varu on 1,4 mld t. Aktiivset varu muudetakse mitmesugustest piirangutest tulenevalt (nt NATURA alad jne) passiivseks. Iga aasta lõpus kantakse osa aktiivset varu maha. Seetõttu võib öelda, et põlevkivivarud jätkub umbes 25 aastaks.

Eesti põlevkivimajandus koosneb kaevandustest, elektrijaamadest ja õlitööstusest ning koos infrastruktuuriga moodustab üle 10% SKPst.

Seisame olukorra ees: mida teha? Põlevkivi arengukava koostamise põhiülesanne on põlevkivi kasutussuundade määratlemine. Siin on oluline poliitiline suundumus: põlevkivi on Eesti julgeoleku garantii, elektri hindade doteeritakse rahva huvides.

Lähtutakse 4-st kriteeriumist:

- 1) poliitilisest huvist;
- 2) majanduslikest kaalutlustest (kui palju me põlevkivist teenime 1 tonnist põlevkivist, töötlemisel teenimisvõimalus suureneb);
- 3) maksukriteeriumidest (kasu riigile või omavalitsustele);
- 4) sotsiaalne kriteerium.

Me ei tohi teha hinnaalandusi keskkonnakaitse osas. Väga oluline on sotsiaalne kriteerium – tervis ja turvalisus, tööhõive. Poliitilise kriteeriumi paneb paika asjatundjate komisjon. Riikliku huvi määravad poliitikud.

Praegu on põlevkiviõli toota väga kasulik, seepärast on oluline määrata õli- ja elektritootmise suhtvahekorrad põlevkivitööstuses. Tarbijate hulk tuleb juurde, naftahinna langemist pole oodata. Aastal 2015 kaevandatakse põlevkivi 20mln t aastas, sellest otsepõletuseks Eesti Energiale 12 mln t aastas. Õlitootmisele 8 mln t aastas (õlitootjad ütlevad, et 2010. a. 16 mln t aastas, aastaks 2030 22 mln t aastas). Need on poliitilised arvud, millele vastavalt peame oma tegevust kooskõlastama, et saavutada mõistlik kompromiss kohalike omavalitsuste, riigi huvide ja keskkonnakaitse osas.

Olavi Tammemäe täpsustab, et komisjon ei tee poliitilisi otsuseid, vaid nende ülesanne on poliitikutele ettepanekuid teha. Põlevkivi odavus energiaallikana on müüt, sest hind ei kajasta piisavalt kõiki väliskulusid (s.h keskkonna saastamist).

PÄEVAKORRAPUNKT 4

Keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessist arengukava koostamisel.

Ettekanne **Valdur Lahtveelt**.

Eesti põlevkivimaardla asukohta kirjeldus. Mõistete selgitamine. KSH on arengukava koostamisega paralleelselt toimuv protsess. KSH programm ja aruanne avalikustatakse Keskkonnaministeeriumi internetilehel, sellest teavitatakse Ametlikes teadaannetes ja ühes üleriigilises ajalehes. Keskkonnaministeeriumis on kontaktisik keskkonnakorralduse ja -tehnoloogia osakonna peaspetsialist Janne Tamm (tel 626 2980, e-post janne.tamm@envir.ee). KSH kontaktisik on Valdur Lahtvee (valdur.lahtvee@seit.ee, 627 6102).

KSH objektiks on põlevkivi arengukava, mida veel ei ole olemas. Koostamise protsessi juhib Keskkonnaministeerium, keda nõustab komisjon. Põlevkivi arengukava koostab töögrupp. Info jõudmiseks osapoolteni on moodustatud ka põlevkivi ümarlaud.

KSH eesmärgid on:

- keskkonnaküsimuste integreerimine riigi energia- ja loodusvarade kasutamise poliitikatesse;
- põlevkivi arengukava kooskõlla viimine EL ja Eesti keskkonna ja regionaalarengukavadega;
- põlevkivi arengukava strateegiliste suundade (stsenaariumite) keskkonnamõjude kaardistamine ja hindamine ning ettepanekute koostamine arengukava realiseerimisega kaasnedes võivate negatiivsete keskkonnamõjude vähendamiseks.

KSH-ga hinnatakse nii strateegiaid kui ka arengukavas välja pakutavaid meetmeid ja need viiakse kooskõlla teiste riiklike arengukavadega. Eesmärgiks on avaliku arutelu korraldamine ja tagasiside saamine erinevates sfäärides, mis on oluline ka arengukava sisu tarbeks. KSH programmi avalikustamine lõpeb 15.08.2006 ja selle aja jooksul on oodatud kõik ettepanekud

programmi kohta. Aruande avalikustamine toimub kahes etapis. Kinnitatud programm ja aruanne saavad avalikkusele kättesaadavaks interneti vahendusel. Avalikkust teavitatakse meedia kaudu. Tagasiside arvestamine on oluline ja kirjalikult saabunud arvamused kajastuvad lisadena. Võimalusel ettepanekuid arvestatakse, mitteamvestamisel antakse Keskkonnaministeeriumi poolt tagasiside mitteamvestamise põhjustest.

Hindamisel kasutatakse 7-palli skaalat ja vaadeldakse, kas mõju on positiivne või negatiivne. Kindlasti on hinnang mingil määral subjektiivne. Ühele või teisele keskkonnaaspektile kujuneb summaarne mõju aspektide hinnangute liitmisel. Seejärel võrreldakse erinevaid stsenaariume ja nende summaarseid väärtusi. Sel juhul saab võrrelda, milline stsenaarium oleks keskkonna suhtes positiivsem.

Töövormidena kasutatakse teksti ja sisuanalüüsi, arutelusid, avalikke koosolekuid ja vajadusel konsulteeritakse teiste ettevõtetega. Kindlasti on väga oluline see, millised stsenaariumid saavad põlevkivi kasutamise kava sisuks. Näited variantidest:

- põlevkivi kasutamine jätkub piiranguteta ja tänaseid arengutrende järgides;
- põlevkivi kasutamine jätkub piiranguteta, kusjuures põlevkivi aastane kasutusmaht suureneb hüppeliselt;
- põlevkivi kasutamise aastamahule seatakse piirangud;
- põlevkivi kasutamine lõpetatakse aastaks 2015.

Põlevkivi kasutamisele on piiranguid seatud looduskaitsealade all, muutes varu passiivseks. Väga selgelt on olemas erinevate huvigruppide konflikt. On olemas ka alamstsenaariumid, mis lähtuvad põlevkivikasutamise viisist.

Järgneb kokkuvõtte seni tehtud ettepanekutest KSH programmi kohta. Neid on esitanud:

- V. Verš – Keskkonnaministeerium;
- P. Siitam - OÜ Merko Kaevandused;
- E. Puura – TÜ Tehnoloogia Instituut;
- H. Riisalu – TTÜ Põlevkivi Instituut.

Kui leidub vastuolusid piirkondlike arengukavadega, siis need kaardistatakse ja lahendatakse. Hinnatakse kvalitatiivseid mõjusid, käsitlemist leiavad alternatiivsed stsenaariumid, leevendavad meetmed jm.

PÄEVAKORRAPUNKT 5

Sõnavõttud, diskussioon. Põlevkivi arengukava koostamisega seotud ettepanekute tegemine ja küsimuste esitamine komisjonile ja arengukava koostajaile.

Olavi Tammemäe avab küsimuste voo.

Peep Vassiljev: Valdur Lahtvee oma tutvustuses viitas kaks korda sõnale regionaaldokumendid. Kas maakondade planeeringuid, valdade ja omavalitsuste üldplaneeringuid arvestatakse arengukava koostamisel?

Valdur Lahtvee: Praegu on küll sellise ettepaneku teinud Põlevkivi arengukava komisjon KSH programmi.

Peep Vassiljev: Kuidas sai Keskkonnaministeerium enne arengukava väljatöötamist ja vastuvõtmist juba omavalitsuste suhtes jäigale positsioonile asuda, konkreetselt meie valla puhul? Keskkonnaministeerium ei kooskõlastanud meie üldplaneeringuid, kuna olid sisse kirjutatud kahele uuringuväljale (Kohala ja Pada) passiivsed varud. Keskkonnaministri kirjas oli tingimus, et kui on aktiivsed varud, siis kooskõlastatakse, vastasel juhul jääb kooskõlastamata. Kuidas see võimalik on?

Olavi Tammemäe annab vastamise õiguse Rein Raudsepale.

Rein Raudsep juhib tähelepanu praegu kehtivale maapõueseadusele, mis võeti Riigikogus vastu ja hakkas kehtima 1. aprillil 2005 ning viitab selle § 63-le, lisades, et planeeringud tulevad kooskõlastada, kui maa-alal on kinnitatud tarbe- või reservvaru. Omavalitsus ei saa varusid ümberkvalifitseerida (aktiivset varu passiivseks ja vastupidi). See õigus on antud seadusandja poolt keskkonnaministrile ja sätestatud maapõueseaduses.

Peep Vassiljev: Kas kõik on siis aktiivsete varude suhtes otsustatud?

Olavi Tammemäe: Poleks olnud mõtet alustada arengukava koostamist, kui kõik oleks otsustatud. Põlevkivi kasutamiseks esitatud kaevandamislubade ja uuringulubade taotluste menetlemine on peatatud kuni arengukava vastuvõtmiseni. Kui arengukava on valmis, siis saab väljendada ennast täpsemalt aktiivsete varude suhtes.

Peep Vassiljev mainib, et nende vald on rikas maavarade poolest, teeb juttu fosforiidimaardlatest ja tunneb huvi, kas sellel teemal on ka veel midagi otsustamata?

Rein Raudsep: Fosforiidivaru on kõik 100% passiivne. Varude passiivseks muutmisel on alati mingi põhjus. Kas looduskaitseala, majanduslik põhjus jne.

Olavi Tammemäe: Maavara kasutamine sõltub looduskaitsealast ja ühiskondlikust kokkuleppest. Keskkonnaministeeriumi huvi on oma tegevuses maksimaalselt tagada hea elukeskkond ja looduskaitse. Põlevkivi on praegu peamine energeetiline ressurss ja meil on vaja üle vaadata need alused, millele oma energeetikaalased otsused tulevikus teha. Põlevkiviga seotud küsimused tuleb komplekselt ja strateegiliselt lahendada, mitte tegeleda üksikute karjääridega eraldi. Peab leidma lahenduse, sest ei ole reaalne täna loobuda elektrienergiast.

Peep Vassiljev: Hetkel on palju räägitud põlevkiviõli tootmisest ning kui me anname selle tootmisele ja põlevkivi kasutamisele rohelise tee, siis me jääme põlevkivist varsti ilma.

Olavi Tammemäe: Me ei pea põlevkivile rohelist teed andma, vaid tuleb leida kõigile sobiv lahendus.

Teet Koitjärvel on teistlaadi küsimus. EELIS-es on ära märgitud küll liiva, kruusa jne maardlad, kuid põlevkivi ja fosforiidimaardlaid märgitud ei ole. Mida sellest võib arvata?

Rein Raudsep kinnitab, et kõik maavarade maardlad on olemas Keskkonnaregistri maardlate nimistuses.

Olavi Tammemäe selgitab, et EELIS-es maavarade maardlate avalikustamise protsess on pidev ja kõiki andmeid ei ole jõutud veel avalikkusele esitada, kuna esineb teatud probleeme digitaliseeritud andmestiku piiride täpsustamisel ja ülekandmisel. Praegu on see tehtud ülesandeks Maa-ametile.

Teet Koitjärv soovib põlevkivi maardlate täpsustamist kiirendada.

Olavi Tammemäe annab sõna **Taimi Parvele**, kes soovib teada, kas ei võiks alustada suurt äri Pandivere vetega?

Olavi Tammemäe: Mõte on huvitav ning seda on arutatud, kuid ei ole olnud reaalset ideed.

Taimi Parve: Pandivere on hakitud mitmete vesikondade vahel, kuid ta peaks olema tervik. Ning Rakvere inimesed, kes kasutavad Pandivere vett, peavad veekvaliteeti pidevalt jälgima.

Olavi Tammemäe: Pandiverest sõltub suure osa Eesti põhjavee kvaliteet. Pandiverega tegeldakse, sest see on oluline ala ja seda kaitstakse ning selleks planeeritakse meetmeid.

Lauri-Indrek Tummeleht: Miks rahvas ei protesteerinud kütuse arengukava vastu? Kas võib olla nii, et põlevkivi arengukavas on täpsustatud ja piiritletud need mahud, mida võib kaevandada ja kasutada ning kui siduvad need on?

Anto Raukas: Põlevkivi kasutamise riikliku arengukavaga peab selgitama, kuidas Eestile põlevkivi kasulikumaks muuta ja seda väärtustada. Riigi majandus (ostmine, müümine) tuleb tasakaalu viia ja põlevkivi selleks kasutades, tuleb seda teha mõistlikes proportsioonides. Keskkonda võimalikult säästes.

Anto Raukas toob oma jutus välja ka võimaluse kasutada tuumaenergeetikat.

Andrea Eiche: Slaidide jälgides tekkis KSH puhul küsimus sotsiaalsfääri kohta. Tuleks lahti seletada, mida see KSH täpsemalt inimese tervise jne puhul hindab.

Valdur Lahtvee: Töögrupis on sotsioloog Mai Luuk, kes seda poolt hindab ja kirjeldab. Ma arvan et see on üks esimesi arengukavasid, kus sellele plokile on eraldi tähelepanu osutatud.

Taimi Parve: Kes selle kõige eest vastutavad?

Valdur Lahtvee: Rääkides põlevkivi kasutamise riiklikust arengukavast ja sinna juurde kuuluvast tegevuskavast, siis uue Rahandusministeeriumi määrusega nõutakse juurde tähtaegu ning vastutavaid isikuid kavandatavatele meetmetele ja tegevustele.

Olavi Tammemäe: Arengukava sisaldab ka seirekava, mis sätestab arengukava täitmise ja sellega seotud mõjude pidevat jälgimist. Arengukava saab korrigeerida, kui selle väljund ei vasta esitatud ootustele.

ValdurLahtvee: Arengukava näeb ette põlevkivi osakaalu järkjärgulise vähenemise, kuid tegelikkus on see, et 2000-2004 aastatel on põlevkivi kasutamise hulk kasvanud.

Olavi Tammemäe lisab, et alternatiivenergeetikate kasutamise: hüdroenergia, tuuleenergia, biomassi põletamise jne osakaal on väga väike. Kütuse- ja energiamajanduse pikaajalise riikliku arengukava aastani 2015 järgi on eesmärgiks saavutada aastaks 2020 elektri- ja soojuse koostootmisjaamades toodetud elektri osakaaluks 20% brutotarbimisest.

Peep Vassiljev: Küsiksin sissejuhatuses mainitud kahe müüdi kohta, mis käsitles põlevkivi ressursse.

Anto Raukas: Müüdina mõtlesin seda, et täpselt ei ole teada kõik põlevkivi ressursid, sest on näiteks hüpoteetiline Tapa leiukoht. Varude suurust ja nende iseloomu saab täpsemalt määratleda täiendavate uuringutega. Täpselt ei saa öelda, kui pikaks ajaks põlevkivi jätkub, kuid sajaks aastaks jätkub põlevkivi Eestis kindlasti.

Olevi Tammemäe ei ava täiendavat diskussiooni.

Aivar Surva: Kaevanduslubade ja uuringulubade menetlemine peatati, kuid mis saab kohalikest detailplaneeringutest, sest varude seis (aktiivsed, passiivsed) ei ole kindel ja võibolla on teatud juhtudel vaja planeeringuid kooskõlastada Keskkonnaministeeriumiga?

Olavi Tammemäe vastab, et 1. maiks 2007 peab arengukava olema esitatud Vabariigi Valitsusele ja soovib kohalikel omavalitsustel võimalusel niikaua planeeringutega oodata. Kiirematel juhtudel on võimalik eraldi läbi rääkida.

Aivar Surva mainib Mäetaguse aleviku tervikute probleemi planeeringus, millele **Rein Raudsep** vastab, et ei ole plaanis passiivseid varusid muuta aktiivseteks varudeks. **Anto Raukas** kinnitab omalt poolt seda, et ei hakata kaevandama kaitsealade alt, kuigi mõned kaevandajad ütlevad, et see on võimalik. Kaitsealade aluseid passiivseid varusid aktiivseks ei muudeta.

Rein Raudsep: Passiivseid varusid tavaliselt aktiivseks ei muudeta, kuid võib juhtuda vastupidi, et mõningad aktiivsed varud muudetakse passiivseteks.

Peep Vassiljev: Ei minda looduskaitsealade lähedale ega alla, kuid kuidas komisjon on käsitlenud muinsuskaitsealisi objekte? Meil on vallas umbes 1700 kalmet?

Anto Raukas: Eesmärk on paika panna kasutamise suhtvahekorrad. Loomulikult püüame maksimaalselt kaitsta kultuuri ja loodusväärtusi.

Olavi Tammemäe vastab, et kaitstakse ka kultuuriväärtusi. Need objektid, mis tänapäeval on kaitse alla võetud, need saavad ka kaitstud.

Peep Vassiljev: Kas Muinsuskaitseamet ei peaks andma oma hinnangut?

Olavi Tammemäe selgitab, et kõik, mis puudutab maakasutamist, siis kooskõlastamisel saavad erinevad ametid osaleda oma ministeeriumite kaudu ja kõigil on võimalus öelda oma hinnang ning esitada arvamusi.

Aivar Surva: Kas on plaanitud ka seda, kes tulevikus tekkivad võimalikud kahjud kompenseerib?

Olavi Tammemäe: Reeglina hüvitab kahju kaevandaja, kuid arengukava ei koostata sellise eesmärgiga, et hakkaksid tekkima mingisugused kahjud.

Aivar Surva: Näited on väga lihtsad, see on mõttetu vaidlus, kuid inimesele on kahju siiski põhjustatud.

Rein Raudsep selgitab, et Eesti Põlevkivi ja Keskkonnaministeeriumi poole on mitmel korral pöördutud, kui on kahju tekitatud. Kuid raske on tõestada, et kahju on tekkinud kaevandamise tagajärjel või selle ajal, kui näiteks majal pragude olemasolu või nende puudumise registreerimist enne kaevandamist ei olnud. Lisaks mainib Rein Raudsep näitena Sõmeru Vallavalitsuse ja Ubja karjääris kaevandava AS Kunda Nordic Tsemendi vahelist raamlepingut, kus on kirjas, mis kahjud kaevandaja kannab.

Peep Vassiljev räägib oma murest kombainiga, mis viljalõikamise ajal vanasse Ubja kaevandusse vajus, ning soovib teada, kes need kahjud hüvitab või kelle poole tuleks pöörduda.